

Chris Barnard,
Chriskras, p.24-27
Kaapstad, 1972

Een man komt thuis

Langzamerhand was de weg me de keel uit gaan hangen.

Normaal gesproken ben ik zielsgelukkig op een lange rit in mijn eentje. Het geeft je de mogelijkheid alles eens rustig op een rijtje te zetten. Maar die middag zocht ik een stem om naar te luisteren, en ik zat te rekenen: als ik stevig zou doorrijden, heel stevig, dan had ik op z'n minst nog vier uur lang geen aanspraak. Misschien was het de regen die me onrustig maakte; het aanhoudende geluid van wissers tegen de voorruit en banden op het natte asfalt begon eentonig te worden.

En toen stond er een man langs de weg. Hij gaf met zijn hand een teken dat hij mee wilde rijden.

Ik had het linker raampje nog maar nauwelijks opengedraaid of hij stak zijn hoofd naar binnen. "Mijn naam is Gouws, ik werk aan de weg en ben nu naar mijn vrouw en kinderen in Wilgerspruit onderweg."

Ik zei dat hij mee kon en we reden weg. Hij zat heel zelfverzekerd en rechtop naast me, een klein koffertje op zijn schoot, een baard van een week op zijn wangen en een enorme glimlach op zijn mond. De rest van zijn bagage –een paar losse pakjes en een zakje halfvol sinaasappels– lag op de achterbank.

"We zijn bezig met de weg naar Skurweberg. Ik zit nou in een tent. Zie de familie zo eens per maand een weekend. Op zaterdagochtend vertrek ik vliegensvlug van hier, dan ben ik als ik geluk heb tegen het avondeten daar. De volgende morgen ga ik vandaar weer vliegensvlug terug. Toch nog een nacht. Toch nog iets."

Zo'n duizend kilometer heen en terug. 't Is de moeite.

"Maar och, er is veel om dankbaar voor te zijn," zei hij alsof hij mijn gedachten raadde. "Nog verder had ook gekund."

Hij was van middelbare leeftijd. Te oud om nog jonge kinderen te hebben leek me; te lang getrouwd om nog tot over zijn oren verliefd te zijn. Maar even later vertelde hij me dat zijn eerste vrouw en hun twee kinderen tien jaar geleden bij een auto-ongeluk waren omgekomen. "Na verloop van tijd ben ik toen met haar jongste zus getrouwd en zijn we maar weer een nestje begonnen."

De hele weg praatte mijn passagier aan een stuk door over van alles. Hij kletste me de oren van het hoofd.

Hij vertelde me over zijn leven als wegwerker. Het was hard werken, ja; de hele dag in de brandende zon, de stof en het lawaai, maar nee, hij genoot ervan, verzekerde hij me. Hij hield ervan om wegen aan te leggen. Op een dag sta je daar en zie je die onbegaanbare berg, en je weet: die berg ga ik temmen met mijn span gele bulldozers.

“Dan zetten we de weg uit,” vertelde hij, “en bakenen we die met paaltjes af. En dan gaan we aan de slag. We zijn n ergens bang voor – bomen, bossen, rotsen, steilten, niks houdt ons tegen. We beuken die weg open, vlakken af, stampen aan, plaatsen mijlpalen en wegwijzers. Dan rijden we over de weg die we aangelegd hebben terug, zo’n heerlijke veertig kilometer per uur, tot op de eerste hoogte en dan stappen we uit en gaan daar weer staan kijken naar de berg die geen baviaan kon beklimmen. En daar ligt onze weg – keurig, lieflijk, prachtig.”

“Het kost een rivier eeuwen om voor zichzelf een mooie weg banen. Mij kost het een maand.”

En, zei hij, wat nog meer zo fijn is aan het aanleggen van een weg: je maakt hem voor je medemens. “Je dient,” zei hij. “Je dient je naaste zoals de Bijbel zegt dat we moeten doen. Je maakt het andere mensen makkelijker om bij elkaar te komen. Kijk nou deze weg waarover we vandaag rijden. Ik heb hem helpen aanleggen. Vandaag brengt hij me naar mijn vrouw en kinderen. En dat is toch wat de Bijbel zegt – werp uw brood uit over het water en na vele dagen ...”¹

Over het nomadische kampleven maakte hij zich ook niet druk. “Ach, soms is het niet gerieflijk,” gaf hij met tegenzin toe, “maar er zijn vele voordelen. Je krijgt de wereld te zien. O, na verloop van tijd ken je de wereld als de palm van je hand.” Noem maar een plek en ik was er. Zuidwest, Transvaal, de Vrijstaat, Natal, de Kolonie. Nee, ik ken de wereld. En ’s avonds als je samen met het groepje arbeiders bij het vuur zit en naar de sterren boven je hoofd kijkt, dan heb je vrede in je hart.”

Het werd me duidelijk, terwijl hij praatte: deze man zou je niet snel klein krijgen. Hij had altijd wel een antwoord klaar. Voor elke tegenslag in zijn leven had hij tot dusver een tegenzet bedacht, voor elk ongerief een tegenargument, voor elke ontbering een buitenkans.

Waarom, vroeg ik me tijdens het rijden af, lukt dat alles ons nou niet? Voor de meesten van ons zou een leven als het zijne niet te harden zijn, maar hij liep over van dankbaar enthousiasme.

Een fluistering wilde zich bij me voordoen: ja, maar de eenvoudigen van geest...

Dat hielp niet. Opeens vond ik het verwaand van mezelf om de man die zoveel beter vat op zijn leven gekregen had dan de meesten van ons, gewoonweg maar als een eenvoudige van geest weg te zetten.

De zon was aan het zakken toen we het dorp naderden waar hij uit moest stappen. Ten westen van ons waren er nog grijze regenwolkenbanken, maar de hoogten rondom ons lagen te bakken in de gele middag.

¹ Prediker 11:1

Mijn passagier was stiller geworden. Maar ik had gezien dat hij opgewonden was. Hij keek telkens op zijn horloge en leunde een paar keer naar mijn kant over om op de snelheidsmeter te kunnen kijken.

“Hij rijdt lekker hard, die auto” zei hij. “Ik zal vroeg thuis zijn.”

Ik wilde weten hoeveel kinderen hij had.

“Vijf kinders,” verkondigde hij trots. “Gawietje is nu negen. Hij zit in groep 5. Hij is de oudste. En Sienie is de jongste, zij is drie. Er zit een tweeling tussen, Andries en Hestertje, zij zijn vijf. En dan nog Petrus. Hij is dit jaar met school begonnen. Hij doet het goed – hij is een slimpie. Nog voor hij een schoolbank zag kende hij de tafels van een tot en met drie al uit zijn hoofd.”

“Je moet maar zeggen hoe ik moet rijden,” zei ik toen we het dorp binnengingen. “Dan zet ik je thuis af.”

Maar daar wilde hij niks van weten. Nee, hij liep wel naar huis.

“Maar dat zal lastig dragen voor je worden met al die losse spulletjes,” zei ik.

“Nee, dankjewel,” zei hij. “Je hebt me erg geholpen. Nee, ik loop wel. Die losse spulletjes kan ik met gemak wel aan.”

Ik vroeg me af: is er iets? Waarom wil hij niet dat ik dicht bij zijn huis kom? Want hij wees mijn aanbod niet gewoon uit hoffelijkheid af. Er was iets in zijn stem, een beslistheid, die vreemd op me overkwam.

Hij had blijkbaar een talent om gedachten te raden, die passagier van me. Want opeens legde hij het uit.

“Zie je, mijn huis ligt zo’n zes blokken van de hoofdstraat af, beneden langs het riviertje. En als je me nu boven in de hoofdstraat afzet, pak ik mijn spulletjes en loop ik onze straat af tot ik het huis kan zien. Dan merkt de hond me als eerste op. En hij zal gaan blaffen. En dan horen de kinderen dat en komen ze naar buiten rennen. Of misschien staan ze al samen met de hond te wachten bij het hek. En dan zien ze me en is mijn vrouw op de veranda, zie je, en de hond en de kinderen en de vrouw komen dan aanrennen en ik smijt mijn spulletjes neer en de tweeling is voorop en ik pak ze op, een in elke arm, en dan zijn alle anderen erbij gekomen en ik groet ze allemaal en stuk voor stuk geef ik ze iets wat ik voor ze heb meegenomen, zie je. En dan zullen we samen naar beneden lopen naar huis en ze helpen me allemaal met dragen.”

Hij keek mijn kant uit alsof hij er zeker van wilde zijn dat ik het begrepen had. “Als je me nu met de auto bij het huis afzet, zal dat voor ons veel minder leuk zijn.”

Het was doodstil in het dorp toen ik hem boven aan zijn straat afzette. Hij had zijn koffertje buiten neergezet, het zakje halfvol sinaasappels gepakt en het brood, de schoenendoos, en de drie andere losse pakjes.

Ik ben weggereden. Maar in een opwelling een blok verder een zijweg naar beneden ingedraaid en langs het riviertje gereden. Vervolgens draaide ik links en reed tot bij de hoek van de volgende straat, stopte en stapte uit.

Na een poosje kon ik hem zien aankomen. Ik had naar een huis gezocht dat het zijne kon zijn – en het huis herkend aan de hond en de vijf kinderen die bij het hek zaten. Op de veranda zat een vrouw wol op te rollen.

Toen blafte de hond. De kinderen sprongen allemaal op, keken de straat in naar boven en zagen de man aankomen. De vrouw stond op, gooide haar wol neer op de stoel en rende naar het hek. De kinderen waren al een woonblok ver toen zij de straat opkwam. Ze renden naar elkaar toe, de man naar beneden en de vrouw en kinderen hem tegemoet, voorop een klein zoontje en dochtertje, en ik zag dat de man zijn bagage liet vallen en zijn armen openspreidde.

Het koffertje was opengesprongen en het zakje sinaasappels was kapot gegaan. Uit de schoenen-doos waren twee splinternieuwe damesschoenen gevallen. Maar niemand had dat gemerkt. Het was enkel maar kinderen, hond, sinaasappels, schoenen en pa en ma door elkaar geweest, wel zo'n volle vijf minuten.

Toen ik hen voorbijreed, waren ze nog bezig de kleren uit het koffertje op te rapen, de schoenen en de sinaasappels. Mij hadden ze niet opgemerkt. En al zouden ze, het had niet uitgemaakt.

Vertaling: Michiel Angenent

April 2021